

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

An scribenda concio ad verbum. cap. 17.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

cere seuerius adhibita emendatione iudicium : semper enim secundæ cogitationes meliores: Hæc autem emendatio non esset continuo adhibenda, sed expectandum aliquantum temporis spatium, dum scriptionis calor, & impetus deferueat, vt ad recognitionem tanquam ad alienum opus mentè tranquilla, se referat. Nam si statim recolantur, periculum est, ne tanquã recentés fatus nobis blandiantur. In emendatione emineat animus, totumque, ac partes singulas circumspeciat: adijciat quãdam vbi opus est, nonnulla detrahat, alia mutet, confusa digerat, attollat humilia, tumida exacuat, dissoluta cõponat. Quibus etiam in rebus scriptio sit exercenda Rhetores prudẽter ostendunt, non deerunt Tyroni nostro, vbi se exercere vulerit variæ materiæ in diuersis concionum generibus, de quibus inferius agemus. Non deerunt theses, & hypotheses, non sententiæ, locique communes, amplificationes ad persuadendum, & varios animorum motus ciendos.

An scribenda ad verbum concio. Cap. XVII.

COeterum de concionibus ipsis quas publicè quisque habiturus est, dubitavi per sepe vtile ne esset Tyronibus totas ad verbum, vt habendæ sunt, scribere. Nam quamuis Rhetores hoc in dubium minimè vocent quin etiam maximè hoc præceptum scribendi commendent, vt dictum est, tamen dubitandi rationem peculiarem, vsus magister rerum omnium optimus fecit: Animaduerti enim quosdam ex his qui diligenter scriberent, quicquid erant dicturi maximo artificio, & nitore verborum orationem numerosam pertexere, & figuris illuminare, cum hæc pro suggestu proferrent, frigidus videri, & aridos, præsertim quod ita pronunciarent vt scripserant, ob id enim operosè stylû exercent, alioqui quorsum ille labor? granè ipsemet Concionatorem audiui, qui dum inueheretur in vitia ita præscriptis verbis, atque compositis utebatur, vt palam quibus intelligeret opus elaboratum, ac factum, Id autem non frigidam modo reddebat obiurgationem, sed penitus eneruatam, & inutilem, dum populus magis verba quam res attenderet, quid autem absurdius quam dum animi negotium agitur, ludere, & dum suã peccatori turpitudinem velis ingerere, tuum ostentare ingenium? cum debes ferire cor, auriculas de mulcere? inferius autem apertè ostendemus cõcionatoris orationem non magna egere compositione, nec exquisito nitore

In eos quia
verbum reci-
tant quæ scri-
pserunt.

ver-

verborum; Alios etiam comperi ex recentioribus, qui ubi aliquam rerum quasi sylvam collegerunt, ex his orationem ita componunt, prout in buccam venit, & quia non sunt ad bene scribendum exercitati, currente calamo implent pagellas, & copiose quidem, sed verbosè multa scribunt, sine proprietate verborum, sine rerum delectu, rebus vulgaribus, & contritiis confarcièntes conciones quas ut ingenij sobolem propriam diligunt, nec lima deinde perpoliunt, sed easdem cum tempus recurrit ad populum habent, cum tamen eæ sint quæ facile ostendant, nec a perito, nec ab accurato scriptore confectas. Ipse vero vsus scribendi; quem tot viri graues commendant, non reprehendo, verum consulerem, ut qui solent nimis composuisse scribere, abstineant ab hoc inani, & superuacuo labore, cum etiam teste Arist. cum Cicerone, hic ornatus artificiosus tollat vim rebus ad persuadendū, alios vero parum exercitatos in scribendo monerem, ut ne assuescant principio maximè singula ad verbum scribere, quæ dicturi sunt, ne interdum si quod verbum ex membrana non succurrat, hæere, & interfistere cogantur, & minuatur vis agendi, & calor affectus, dum attentionem diuidunt, & ad memoriam se singularum alligant vocularum.

Non igitur totam auctore me concionem vernacula scribere lingua, sed solum grauiorem aliquem locum, amplificationes aut descriptiones graues, neque ut totidem verbis mox agantur, sed ut pro rei grauitate facilius elocutio apta præstò sit, Reliqua vero vel latinè, vel ut libitum fuerit summatim excipiant, præcipua capita, testimonia sacre scripturæ, exempla, argumenta, & similia horum notantes; Vtrisque verò id suaferim, ut in scribenda; seu componenda concione, ne industriam collocent in exacto stylo, in artificiosa compositione, & exquisita verborum inuentione, ac phrasibus, sed magis in proprietate verborum, rem quam volumus exprimentium cum emphasi, in scripturarum utili expositione, & accommodatione ad mores, in affectibus excitandis, in efficaci amplificatione, in arguendis peccatis cum grauitate, & prudentia; Denique ut summam inuentionis seu rerum, seu verborum referant ad quendam nominatim persuadendum, ad vitium aliquod extirpandum, ad conuersionem improbi alicuius, ad bonos in virtute roborandos.

Non eadem
semper Con-
ciones repe-
tendæ.

Ad eandem scripitionem etiam hoc consilium pertinet, ut noster Orator easdem semper conciones, quas semel composuit, decantet, sed eo animum adijciat, ut aliquid noui producat.

Nec

Nec deerit vnquam materia, si vt par est studijs & lectioni librorum bonorum sit additus, nam quæ sæpè repetita sunt frugesunt in corde, & ore dicentis, quæ de nouo inuenta, nouo animi feruore enunciantur. Præterea ipse Concionator quotidiano vsu edoctus, sit se ipso magis idoneus, ac semper in dies meliora, & vtiliora dicet, nisi se inerti otio tradens, velit etiã veteranus primis rudimentorum præludijs esse contentus: sit ergo diligens, & solers in legendis idoneis libris antiquis potissimum, verum ex ijs quoque, qui de nouo eduntur, in quibus sæpè multa tractantur, quæ nostis temporibus egregiè quadrant, poterit commodè suum locupletare thesaurum.

De vsu Declamationum. Cap. XVIII.

Cum scriptio iungendus est vsus declamationum, est autem Declamatio verarum causarum imitatio quadam inter domesticos parietes, adhibita actione, ac voce, sicut fieri deberet in publicis actionibus. Harum vsus apud Græcos fuit antiquissimus, vt ex Platone cognoscimus, apud Romanos ferè non extitit ante tempora Ciceronis, sed ex eo tempore viguit. Inter Christianos legimus D. Marcum in Ecclesia Alexandrina instituisse Academiam, in qua sese exercerent, vt fierent apti ad animarum salutem tractandam, sicut etiam temporibus Bas. Nazian. August. Nostris temporibus loco declamationum sunt, quæ priuatim habentur, conciones exercitationis causa, sub vno aliquo monitore. Quod genus exercitationis meo iudicio maximè futuro Concionatori necessarium, vt fiat vtiliter hæc poterunt obseruari.

Primum varia argumenta tractentur, vt per omnia concionum genera exercitatio eat, modò proponatur laudatio, vt est inuenire apud Hieronymum: Chriſ. Nazian. Basil. Modò Adhortatio, nunc Consolatio in aduersis, nonnunquam communis aliquis locus, vt de prouidentia Dei, de vita actiua, & contemplatiua, aliquando explicanda figura aliqua veteris testamenti, & applicanda nouo, & alia id genus; Possæt sæpè concionaturò assignari aliqua ex Euangelio, vel alio scripturæ loco sententia, quæ tractetur.

Secundo in priuatis hisce concionibus ea ratio dicendi obseruanda est, quã obseruare oportebit in publico, cū enim ideo fiant huiusmodi declamationes, vt sic assuescamus ijs modis quos ad populos habere necesse sit, imitatio adhibenda est eo-

Declamandi
modus qualis
esse debeat.

Primo.
Omnia gene
ra concionũ
tractanda.

Secundo.
Obseruandus
modus qui in
publico.

M rum,